

Jőjjetek

15. évfolyam, 4. szám
1962. július-augusztus

Kaleidoszkóp

washingtoni Occidental Press kiadásában
tes könyv jelent meg Korunk Szellemi Kör-
cimen¹⁾. A könyv Gaëtan Picon *Panorama
dées Contemporaines* című gyűjteményes
ének (Párizs, Gallimard, 1957) rövidített
fordítása.

etan Picon és munkatársai e könyvben
ak szellemi kulcslyukait kívánták meg-
tájni az olvasónak. Mert — mint minden
embere — mi is egyféle titkokkal teljes
belső világban élünk, melynek ezer ajtója
más és más világba vezet, de amely mégis
tartozik egy egészhez képez. Mindegyik szo-
zó, mindegyik termét e várnak meg nem
látja egy ember. De tudnia kell, hogy a
világ kívül még sok-sok világ, sok-sok terem-
ek, s hogy a maga világa ezekkel szervesen
függ.

Önnyelv nevezhetnők az idézetek könyvének
idézetek vannak benne összegyűjtve, melyek
hosszabb és rövidebb összekötő szövegek
között egybe. Ez idézetekben a szerkesztők
szövegek az egyes szellemi munkaterületek
megjegyzéseiből, legfrappánsabb, legérdeke-
sebb mindenekfelett leginspirálóbb problé-
mákkal elövenni s minket azokkal szembesíteni.
Idézet egy-egy író művéből néha többet
mint egy hosszú tanulmány egész mun-
dáról. Mert abban ő maga beszél! Ezért
is e fajta idézetek kiválasztása. Kettőre
benne tekinteni: az íróra és az olvasóra.
választott szövegnek reprezentatívnak kell
e az íróra, szinte egész oeuvre-je magvát
hogy visszaadja, egyben pedig beleállítva
a szellemi környezetébe is. Ugyanakkor
ségeiben is világosnak és érthetőnek kell
e az olvasó számára.

z esetben e könyv valóban megfelel e
elményeknek. Mindig megfelelnie lehetet-
elvé. Bizonyos értelemben úgy hisszük,
nem egészen kielégítőek a vallásos világ-
t idézetek, ahol jobbkat és találóbbakat
hetett volna felfedezni korunk gazdag
ógiai irodalmában.

könyv francia munka. Ezt jól szem előtt
artanunk, ha olvassuk. A francia szellemi
gen nagy önkonzentrációt mutat fel, amit
e könyvben is észreveszünk. Nekünk, ma-
knak a világ nincs annyira Párizsra
ontositva, mint a francia ember számára.
népek — melyek még hozzá szerteszét
a élnek e világon, mint a mai menekült
ar — nagy előnye, hogy kultúrájuk és
e nagysága nem szűkítheti le látókörüket:
luxust nem engedhetik meg maguknak.
pedig megteszik — s ezt tudjuk multunk-
-, ezért keservesen kell fizetniök.)

ötletben megtaláljuk Husserlt és Jasper-
ungot és Bergson, Toynbeet és Dilthey,

Benedetto Croce-t és André Gide-et, Sartre-ot
és Gandhit, Barthot, Teilhard du Chardint,
Huizingát, Einsteint, Albert Camust, Lukács
Györgyöt, stb. stb. A magyar fordításból
kimaradt a politikai rész, melyben idézetek
szerepelnek Lenintől, Sztálintól, Hitlertől, Wal-
ter Lippmanntól, stb. stb. s azonkívül a bio-
logiai rész egy jó nagy darabja.

A fordítás gyakran jó, de nem mindig köny-
nyed és természetes. Az olvasó gyakran érzi,
hogy fordítással van dolga s ha teheti, itt-ott
biztonság kedvéért felüti az eredetit. Igaz, ezt
megértjük, hiszen e szövegek fordítása bizony
nem könnyű. Az azonban néha valóban jobb
lett volna, ha a fordítók ott, ahol más nyelvből
(németből, angolból) franciára fordított szö-
veggel volt dolguk, mindig, konzekvensen az
eredetit vették volna elő.

E könyv kiadásával az Occidental Press igen
jó szolgálatot tett a magyar szellem ügyének.
Mert e könyv termékenyítő, gondolatokra
ébresztő munka. Nem old meg semmit, de problé-
mákat pendít meg, új gondolatokhoz adja
meg a lökést. E könyvet nem olvasni kell, ha-
nem olvasgatni, nem tanulmányozni, hanem
magunkkal vinni magános óráinkba. S értel-
miségi emberek számára új gondolatok kiapad-
hatatlan tárházának fog bizonyulni ez a könyv.

E könyv ilymódon feladat is, vagy jobban
mondva: feladatok felvillanása, azok kaleidosz-
kópikus játéka. Mert egy egész munka kidol-
gozása a mi feladatunk.

Igy válhat e könyv — melyben sajnos Lukács
György az egyetlen, aki magyarnak mondható
- a magyar szellemi élet termékenyítő magvává.
S. B.

¹⁾ Gaëtan Picon, *Korunk Szellemi Körképe*,
Occidental Press, P. O. Box 1005, Washington
D.C., 1961.

Ismételten kérjük olvasóinkat, hogy
rendezzék mielőbb 1962-re szóló előfize-
tésüket. A legtöbben közülünk ma már
nem megszorulva nyomorgó menekültek,
hanem a befogadó ország aránylag ren-
dezett körülmények között élő polgárai;
illő tehát, hogy magunk is hozunk cse-
kély áldozatot, hogy mi magyarok fizet-
sük az egész világ szetszórtágban olva-
sott lapunkat, és ne kelljen öt és fél évvel
a forradalom után még mindig elsősor-
ban holland testvéreink áldozatkészszé-
gére támaszkodnunk.

Az előfizetés módja lapunk utolsó
oldalán található.

A Szerkesztőség.

Balassa Bálint

Szarándoknak vagy bujdosónak való ének

*Pusztában zsidókat vezérlő jó Isten,
Ki előttök mentél tüzes oszlopképben,
Ígéret földében vezérelvén szépen,
Kalauszok voltál minden szerencséken;*

*Te adtál csillagot három szent királynak,
Vezérl is angyalt ifjú Tóbiásnak,
Heródes előtt futó száz Máriának,
Te voltál vezére minden szarándoknak;*

*Könyörgök, nekem is hogy légy már
vezérem,
Mert im bujdosni űz nagy bú és szemérem;
En Istenem, ebben ne vesszen el vérem,
Órizz meg gonosztúl, felségedet kérem.*

*Építs fel elmémet az jó bölcseséggel,
Szívemet peniglen hittel, merészséggel,
Bujdosó fejemet törődelmességgel,
S te adtad lelkemet buzgó könyörgéssel.*

*Jártomban költömben hogy csak reád
nézsek,
Búmban, örömben reád figyelmezzek
S jó gonosz szerencsét csendesen viseljek,
Soha semmi helyen el ne felejtselek,*

*Hogy bujdosásom ideje tölte után
En édes hazámban térjek esmeg vígan,
Mindazokot jó egészségben találván,
Az kik szomorkodnak én túlem bucsúzóván.*

*Felejts el annak is háladatlanságát,
Aki most erre vett engem, régi rabját,
Ambár élje vígan felőlem világát,
Csak én bennem olts meg nagy
szerelmem lángját.*

*En édes hazámból való kimentemben,
Szent Mihály nap előtt való harmad
hétben,
Az másfélezerben és nyolcvankilencben
A ó szerint, szerzem ezt ilyen énekben.*

A nagy meglepetés

MÁTÉ 25 : 31—46. Mikor pedig eljő az embernek Fia az ő dicsőségében, és ő vele mind a szent angyalok, akkor beül majd az ő dicsőségének királyi székébe. És elébe gyűjtetnek mind a népek, és elválasztja őket egymástól, miként a pásztor elválasztja a juhokat a kecskéktől. És a juhokat jobb keze felől, a kecskéket pedig bal keze felől állítja. Akkor ezt mondja a király a jobb keze felől állóknak: *Jer-tek, én Atyámnak áldottjai, örököljétek ez országot, amely számotokra készítettet a világ megalapítása óta. Mert éheztem, és ennem adtatok; szomjúhoztam, és innom adtatok; jövevény voltam, és befogadtatok engem; mezítelen voltam és megruháztatok; beteg voltam, és meglátogattatok; fogoly voltam, és eljöttetek hozzám. Akkor felelnek majd néki az igazak, mondván: uram, mikor láttuk, hogy éhezél, és tápláltunk volna? vagy szomjúhoztál, és innod adtunk volna? És mikor láttuk, hogy jövevény voltál, és befogadtunk volna? vagy mezítelen voltál, és fedruháztunk volna? Mikor láttuk, hogy beteg vagy fogoly voltál, és hozzád mentünk volna? És felelvén a király, azt mondja majd nékik: bizony mondom nektek, amennyiben megcselekedtétek eggyel emez én legkisebb atyámfiak közül, énvelem cselekedtétek meg. Akkor szól majd az ő bal keze felől állókhoz is: Távozzatok tőlem, ti átkozottak, az örök tűzre, amely az ördögöknek és az ő angyalainak készítettet. Mert éheztem, és nem adtatok ennem; szomjúhoztam, és nem adtatok innom; jövevény voltam, és nem fogadtatok be engem; mezítelen voltam, és nem ruháztatok meg engem; beteg és fogoly voltam, és nem látogattatok meg engem. Akkor ezek is felelnek majd néki, mondván: uram, mikor láttuk, hogy éhezél, vagy szomjúhoztál, vagy hogy jövevény, vagy beteg vagy fogoly voltál, és nem szolgáltunk volna néked? Akkor felel majd nékik, mondván: bizony mondom nektek, amennyiben nem cselekedtétek meg eggyel eme legkisebbek közül, énvelem sem cselekedtétek meg. És ezek elmennek majd az örök gyötrelemre; az igazak pedig az örök életre.*

LEKCIÓ: JÁNOS 3 : 14—18.

Egy német teológus *, aki egyébként nem volt valami hívő ember, mondotta egyszer, hogy a mennyországban három meglepetés fog érní. Először az, hogy sok olyan lélek nem lesz ott, akikről idelent egész bizonyosan azt hittük, hogy feltétlenül ott lesz. Azután, hogy sok olyan lélek lesz ott, akiről idelent biztosra vettük, hogy nem lesz ott. Végül pedig a legnagyobb meglepetés reánk nézve az lesz, hogy mi magunk ott vagyunk.

A felolvasott alapige is a végítéletet egy ilyen nagy meglepetésnek írja le. Az Ige tanítása szerint maga az utolsó ítélet egy titoknak a kiderülése. Az a gyökere, hogy megtudunk valamit, amit addig nem tudtunk, vagy nem akartunk tudni. És ennek a felismerésnek rettenetes jelentőséget az ad, hogy megmásíthatatlan, örökre érvényes. A valóság és az igazság eggyé válik, azaz az igazság valósággá és a valóság igazsággá lesz és többet soha senki ezen nem tud változtatni. Az ég és a föld elmúltnak, de ennek az ítéletnek a hatálya meg nem erőltenedik soha.

Az a titok, ami kiderül, hármas vonatkozású.

Az első abból áll, hogy egyszerre tündöklőn és végérvényesen kiderül előttünk Jézusnak Istenhez való viszonya.

Hiszen nem volt ez titok idelent sem: az evangéliom egyebet sem csinált, csak ezt sütögte és dörögte nekünk. De az volt a baj, hogy

éppen ezt nem vettük elég komolyan. Most előttünk áll olyan keményen és olyan megmásíthatatlanul, mint a Himalája: a názáreti Jézus, Isten egyszülött fia, a Szentháromság második személye, a testté lett Ige.

Nagy dolog ez. A magyar mesék és népmondák tele vannak azoknak a királyi személyeknek az alakjával, akik parasztságnyában koldusokként járnak népeik között. Micsoda megrondító felfedezés az, amikor kiderül, hogy a szegény kocsislegény maga volt a világverő magyar király T. Ugyanez történik a názáreti Jézussal is. Született egy kis falu vendégfogadójának istállójában. Felnevelkedett, mint egy názáreti ácsmester fia, nem volt háza, vagyona, foglalkozása, családja, szertejárt, tanított és jót cselekedett. Szembekerült a világ hatalmasaival, az egyház előljáróival, ellene lázadt a nép, megtagadták azok, akikkel jót tett, elárulta tanítványa és meghalt a kereszten. Az utolsó ítéletnél ez a tény derül ki, amit idelent nem akartunk meglátani; ha mondta valaki, nem akartuk elhinni; az, aki hirdette, az is százszor kételkedett benne: az a tény t.i., hogy ez az élet a megváltó Istennek földi élete volt.

Az ítéletnek nagy meglepetése tehát az, hogy a názáreti Jézus mögött ott áll teljes valóságában, félelmes fönségében, örök dicsőségében a Szentháromság, egy örök, igaz Isten. Jaj annak, aki ezt csak az ítéletkor ismeri fel.

A titoknak másik ága az, hogy kiderül az utolsó ítéletkor sajátmagunknak Jézus Krisztushoz való viszonya. Valljuk meg, hogy ezt a kérdést nem tisztáztuk eléggé. Nem beszéltünk róla sem magunkkal, sem egy pásztori lélekkel, sem bizonyoságteletben a gyülekezet előtt, nem beszéltünk eleget róla Istennel és Krisztussal sem. Engedtünk, hogy e megoldatlanul, félig magától értetődően és mégis titokzatosan, hallgatólagosan tudomásul véve és tudatosan elhallgatva éljen a lelki mélyén egész földi pályafutásunk alatt. Hány ember hordozott egy meg nem beszélt, el nem intézett kérdést, valami titokzatos betegségnek a csíráját 30-40 esztendőn keresztül. Sohasem ment orvoshoz vele, hogy kiderüljön, leszámoljon, szembenézzen vele s vagy nevéssen rajta, ha képzeldés volt, vagy pedig meggyógyuljon, ha valóság volt. Az el nem intézett ügyek között pedig a legnagyobb döntő kérdés az: milyen viszonyban vagyok az Úr Jézus Krisztussal?

Ez derül ki jóvátehetetlenül az utolsó ítéletkor. Háromféle eshetőség lehet itt.

Az első az: nem számoltam le Jézus Krisztussal szemtől-szemben,, de a szívemben valami kiolthatatlan vágygal szerettem és kerestem őt. Valami affélét éreztem, hogy közöm van hozzá, számomra is hozott valamit, belőlem is tudna valamit teremteni. Oh, hogy fáj a szívem minden elmulasztott találkozásért, meg nem tartott társalkodásért! Oh, milyen veszteség, hogy ennek az örökkévaló és boldog szerelemnek nem indultam el az útjára és nem énekeltem el idelent a vele való egyesülésnek az énekek énekét. De milyen jó, hogy most látom, érzem. Őt s ha ég a lelkem a pótolhatatlan veszteséget, mégis mérhetetlenül ujjongok, hogy ő az, aki és szeretném betölteni az eget és a földet a komoly bizonyoságtétellel: emberek, higgyetek Őbenne! Siessetek, mondjátok meg Nekit!

A másik lehetőség az, ha valaki egy életen keresztül közömbös volt iránta. Egyszerűen nem érdekelt; ha beszéltek róla, ünta. Gondosan elkerülte a templomot, mert a templom a világ legunalmasabb helye. Bántotta a prédikatori stílus, a vontatott éneklés, egy régi és avult világnak minden doha és moha. Úgy rendezte be egész életét, hogy a világ szerint való javakat szerezzék meg és biztosítsa ma-

gának. Gyűjtött pénzt, vásárolt földet, s címet. Örült a szépségének, az egészség, hatalmának, fontos dolog volt számára rakozás, a hatalom, a dicsőség. Nyugtal: a szíve, mert féltette azt, ami az övé, in azt, ami a másoké. Mindig szomjas volt, kielégíthetetlen. Szakadatlanul hajszó örömet s csak akkor volt örömben ré: mások kárán kellett örülni. S ennek a le egyszerre cáfolhatatlanul, jóvátehetetlen elébe az a tény, hogy van egy élő Isten, egy lelki országa, ennek a lelki országn egy örökkévaló királya és ennek az örök királynak vannak javai, ajándékai, kin a világnak minden dicsősége, hatalmass: gassága köd, árnyék, hamu és szemét e: világnak kincse, öröme, igazsága és di: mellett. Micsoda érzés lehet, mikor val vesztí azt a régi világot, amelyre feltette s nem ragadhatja meg többé azt az örök világot, amelyik igazi életet ígér neki. meg szem és ne láss többé, ha nem látta: őt! Süketülj meg fül, ne hallj többé, h hallottad meg szavát! Légy átkozott te hogy nem láttad meg benne a neked fe: kozó áldást! Légy üressé te lét, hogy nem tel örökkévalóvá! Irtózatoss!

A harmadik eset még dermesztőbb. G junk egy embert, akit egy életen át: sértett az, ami e világban Krisztusé. Eg bert, aki titkon vagy nyíltan, adáz ell: volt. Krisztusnak pedig csak úgy lehet ellensége, ha előbb megtagadja. Ködk mesének tartotta tehát Istent; hazugnal madárijesztőnek Krisztust. Megvetette ságot, mert gyávaságnak tartotta, a szei mert úgy érezte, hogy megalkuvás az, nyomorult emberek magakendőzése. T neki a szép, félelmes, elszánt bestiali tigris-lélek, a karvaly-erkölcs. S ez a léel után megjelenik az Itélőszék előtt. Ho: lázadása, gonosz haragja, fennhézás: dalma, mikor nyomorultabb a Széker szemben, mint egy avarlevél az égő renget vagy egy hóhely a dörgő lavinában? az örökkévalóság a vezeklésre?

Az utolsó ítéletnél még kiderül egy har titok: Krisztusnak a másokkal való vis: Őh, ez a Más!

Hiszen igaz, mindig tudtam, sokszor gon: rá és imádkoztam is érte, hogy Krisztus kapcsolatban azokkal, akiket szerezek: vestársammal, szülőimmel, gyermekei: barátaimmal, gyülekezetem tagjaival. I nem gondoltam arra, hogy mindent meg: hogy ez a viszony csakugyan erős legye: mennyit műlasztottam ezen a téren! Ner: doltam eleget azokra a lelkekre, akikl: evangéliom nem jutott el. Akár azért, me: más világban, a sötétség tartományában: akár pedig, mert itt vannak körülöttü: még nem jutott el hozzájuk az evangélior: és édes hívogatása. Vajjon a villamosk: az utcaspró, a sarki rendőr, a dohánytú: a koldus a templomajtóban, vajjon a p: szobák, a börtönök, a menedékházak és t: házak lakói ismerik-e eléggé az Élet Fé: mét és eljutott-e hozzájuk a tiszta Ige: tettél arra, hogy mások üdvözüljenek?

Krisztusnak a viszonya másokkal. Ez csak azt jelenti, hogy az evangéliomot: tem-e nekik. Jelent ez valami egyebet: rettenem-e őket, tettem-e jót velük? Nem t: világomnak azt a törvényét, hogy Ki: közelebb áll a szegényhez, a beteghez, a: vedőhöz, a fogolyhoz, az útonjáróhoz, a: telenhez, egy szóval azokhoz, akik másol: reám szorulnak, közelebb áll, mint bárki: hoz a világon. Nem tudtam meg, pedig: emberi tapasztalatomból is tudom: beteg: mekemet gyöngébben szeretem, mint az: ségest, s ha nyomorék gyermekemet út: valaki, ezerszer jobban fáj, mintha azt a: mekemet bántja, aki csattan ki az egész: Tőlem is kitelik ez; mennyivel inkább áll: Krisztusra. Világunkban a legfőbb lény

(folytatás a 6. oln)

* Strauss Frigyes Dávid.

Fosztóképzőkkel kell szólni az Istenről
mert ő képez és foszt
mert ő képes és foszthatatlan
ő Maga

mi
Mások vagyunk
képtelenek és foszthatók

Mások vagyunk és másolunk
képünk futó meztelen árnyék
helyet nem kapunk nyomot nem hagyunk
helytelen nyomtalan súlytalan másság
árnyékunkat is mások assák.
kölcsonbe élünk magunk
nincsen

ő Maga
mag és magtalanság
kép és képtelenség:
fajsúlyuktól meg kell fosztani szavainkat
fosztóképzőkkel kell szólni az Istenről
hogy meg ne fosszuk Semmitől
a mindent.

1930 — 1944

F. B. 38 éves korában meghalt
Magyarországon

Szédülő vitorlák, mólók,
szerelmes nyaralások —
megölték Dolíjusst, mondja a
tagbaszakadt kocsmáros,

okos fiú vagy,
vigyázz magadra,
jeles dolgozatot írtál a lánchídi
sirályokról —

nyaralások és tanulások
titkos betakarozó évek
első tizenégy évem
egyenként papírra morzsolnak benneteket
kínzóan múló, halálkölő régi idő

jönnek a hírek a gyászok
most múlnak igazán: kimúlnak
— ki a tudatból, ki az izes szagos

világból —
a színes nyaralások a szent tanulások
évei

rágja vágja az utolsó láncokat
a gyász
barátok és képek hosszú hullása

Tizenégy évem eltűnt
takaróznak a magyar éveim
temetkeznek a magyar éveim
itt állok egyedül
gyásszal és emlék nélkül
színtelen oktalán magyar

Kibédi Varga Aron versei

U L M

Könnyű érzelmes perc az utazónak
tudós fűzfák tűrő régi házak
Ulm
sors és érzelem egy lapra sűrítve

Szeretlek Ulm
szeretlek nem ismerlek
talán Dunádat szeretem
a régi pontot a hosszú régi görbén
talán csak nevedért szeretlek
mely nem kemény mint Rastadt mint
Bad Cannstatt

hanem csak komoly
méltóságos gongvítés az induló magyar
folyóhoz

Szép dohos város
nem végzet csak hirtelen ürügy
múló meleg jó szomorúságra
Ulm
szeretlek nem ismerlek
nem is tudom miért szeretlek

N E M F É L

Holnap lerogyunk előtted
holnap elő a zöld sárkány és a véres hold
ma még nyirkos völgyekben didergünk
ma még ráncos hegyekbe botlunk
sápadt sejtett borzalmakba

félíg él aki fél
él-e még aki nem fél
tegnap meleg szájakat csókoltunk
tegnap feltáncoltuk a vidám napot az
égre

vidám napot és meztelen örömet
jöllaktunk tegnap és merészen néztünk
rád

holnap lerogyunk előtted

félíg él aki fél
él-e még aki nem fél

félíg élünk félíg félünk
recseg minden percünk
ő, borítsd fel borzalmainkat
seperd el a sápadt holdakat
átok az éj bűn a félelem

nyisd ki napodat tenyeredet
egészen élni nem félni akarok

S Z Ó L A M O K

Kémény zenitje holdvirág.

* * *

Férges tűzbe boruló szobor: lobogó
álomrózsa.

* * *

Szép az, ami hosszú, mert véges és
hazudik.

* * *

Kurta örömök ürügye a hullám, a tenger
a szomorúság vára.

* * *

Keztyűk borzalma. A levetett, alvó keztyű
halottasház.

* * *

Halálát háborúval gyógyítja a halandó.

* * *

Elmulással szorzódó öröklét.

* * *

számolt be. A török politika természetesen nem kedvezett az egyetem munkájának. Megszűnésének pontos idejét nem ismerjük, csak arról van biztos tudomásunk, hogy 1547-ben a törökök katonai célra — tüzérszolgálatnak — lefoglalták az egyetemi épületeket, amelyek aztán Pécs visszafoglalásakor elpusztultak. Romjaikat a mai napig sem tárták föl. Az egyetem valószínűleg a Fellegrvár déli oldalán, az Alsétatér helyén állt.

A pécsihez hasonló sors érte lassan az óbudai és pozsonyi egyetemet is. Háborúskodás és elszegényedés következtében elsorvadtak. A magyar szellemi élet nehéz helyzetbe került így. Habár a középfokú képzésről kitűnő kollegiumok gondoskodtak, a rendszeres felső oktatás hiányzott s a nemzet fiainak magasabbfokú képzése kockán forgott. Ekkor azonban a magyar szellemi élet vitalitása páratlan teljesítményt mutatott föl: ezer és ezer tanulni vágyó diák indult el Nyugatnak, hogy az ottani egyetemeken szerezzék a képzést. A magyar vándordiák ennek a kornak jellegzetes alakja. Szimbólum is ez, amelyre büszkék lehetünk.

Volt egy másik jele is a magyar szellemi vitalitásnak: 1635-ben a királyi Magyarország hatalmas erőfeszítéssel új egyetemet hozott létre. Pázmány Péter nevéhez fűződik a nagyszombati egyetem alapítása, amely intézmény később Budapestre került. Egyúttal ez az első olyan magyar egyetem, amelyik folytonosságát máig megőrizte.

A török hódoltságot követő Habsburg-uralom sem kedvezett a magyar szellemi életnek. Csak a kiegyezés hozott ezen a téren komoly változást; a 67 utáni anyagi és szellemi fellendülés eredményeként megalakult 1871-ben a budapesti Műegyetem, 1872-ben a kolozsvári egyetem, majd 1912-ben a debreceni és pozsonyi egyetem.

Az első világháború után a kolozsvári egyetem Szegedre, a pozsonyi meg Pécsre került. A mai pécsi egyetem tehát új alapítású, nem pedig a régi folytatása.

Az előbbiekből láthatjuk, hogy Magyarország gazdag szellemi múlttal rendelkezik, amelyre joggal büszkék lehetünk. A mai magyarországi rendszer értékeket magasztal föl, míg igazi értékeinkről hallgat. Nekünk, szabadon élő fiatal értelmiségieknek feladatunk és kötelességünk, hogy ne engedjük értékes szellemi hagyományainkat feledésbe merülni. Most is, s majd 1967-ben, a 600 éves évfordulóra hajtsuk meg az emlékezés zászlaját a magyar szellemi élet e hősi korszakának vívmányai előtt.

P. D.

Az első magyar egyetem alapításának évfordulójára.

évvél ezelőtt, 1367-ben, Nagy Lajos király en alapították Magyarország első teljes egyetemét Pécsen. Európa 59 XIV. szá-i egyeteme közül alapítási sorrendben volt a pécsi egyetem.

urópai kultúra akkori haladását az egyetemi alapítása jelezte. Ezt a fejlődést egész Európa felé Pécs és Krakkó jelentette. nszédes államok híres egyetemei közül prágai (német) egyetem (1348), a bécsi m (1365) és a krakkói Jagelló Egyetem előzte meg a pécsit.

varország művelődési fejlődése ezzel n nem állt meg. 1389-ben, Zsigmond idejében megalapították az óbudai és n, Mátyás uralkodása alatt a pozsonyi net, ami mutatja, hogy Magyarország . kulturális haladásához erősen hozzá- abban tevékenyen résztvett. Ha a török is ezt a kulturális fejlődést nem akadá- volna meg, Magyarország nem szorult i Európa kultúrtörténetének periferiá-

jára.

A pécsi egyetemről magáról sajnos nem sok adat áll rendelkezésre, s az sem mind egyértelmű. Alapítását a széles látókörű, nyugati nevelésű és újító szellemű Nagy Lajos király kezdeményezte. Eddigi ismereteink szerint az egyetemnek volt bölcsészeti, orvostudományi, valamint jogtudományi kara; hogy hittudományi kara volt-e, nem tudjuk biztosan.

A tanári kar jórészt külföldi, olasz és német tudósok alkották, de az egyetem nem tett szert olyan hírré és tekintélyre, mint például a krakkói egyetem.

Pécsen 1526-ig rendszeresen folyt a tanítás. A mohácsi csata megvívása előtt az egyetemről 300 diák csatlakozott a pécsi püspök bandériumához. Az írások szerint a diákok vitézül harcolva mind egy szálíg elesetek. Az újabb kutatások kiderítették, hogy az egyetem 1526 után is folytatta működését. A török hódoltság idején Cselebi Evlia török utazó is járt Pécsen és az egyetemről mint működő intézményről

Ez év augusztus 19-én ünnepeljük Blaise Pascal halálának háromszázadik évfordulóját. Világszerte megemlékeznek ebből az alkalomból Pascalról a csodagyerekről, a nagy tudósról, a francia klasszikus próza nagymesteréről, és bizonyára sokan rámutatnak arra is, hogy ő volt az egyik legelső modern vallásos gondolkodó, akiben Kierkegaard és a keresztyén egzisztencializmus őseit véljük felfedezni.

A „modern” szóval természetesen vigyáznunk kell; olyan szó ez, mely könnyen meghamisítja a történelmi igazságot. Észrevétlenül is mai mércével akarjuk megítélni az elmúlt idők olyan nagyjait, akikről egyszer megállapítottuk, hogy modernnek voltak. Pascalban is sokáig egyféle nyugtalan romantikus zsenit tiszteltünk, aki állandó és magányos harcot vív önmagával és Istennel, a hit és a kétely határain. Pontosabb, azaz főleg józanabb kutatók aztán kimutatták, hogy Pascal híres „fogadása”, mely szerint Isten létezésére kell fogadnunk, mert ha létezik, mindent nyerünk, ha pedig nem létezik, nem veszünk semmit, hogy ez a híres pascali tétel nem annyira a modern kétségbeesést fejezi ki, nem modern ugrás a Semmibe, hanem elsősorban azt bizonyítja, hogy Pascal olyan embereket akart meggyőzni, akiknek a hazárdjáték mindennapi szórakozás: szkeptikus udvaroncokat és világfiakat akart beavetni saját nyelvéükön a hit titkaiba. Nem tudjuk, milyennek tervezte Pascal apologetikus iratát, melyből csak többszáz zseniális gondolatörök maradt reánk; de ismerjük baráti körét, szkeptikus világfi barátait, és nem lehetetlen, hogy jónéhány megbotránkozottan modern gondolatát apológiája során éppen az ő szájukba akarta adni.

Az a tény, hogy Pascal hitetlen barátait akarta meggyőzni a keresztyénység igazáról, természetesen nem magyaráz meg mindent; józan kutatók megsemmisítették ugyan a romantikus zseni-legendát, mindez azonban lényegében semmit sem változtat Pascalnak kortársaival szemben is fennálló alapvető modernségén. A hagyományos teológia szerint a teremtett világ Isten dicsőségét szolgálja; minden teremtett lénynek, embernek, állatnak, növénynek és ásványnak egyaránt, megvan a maga sajátos teológiai funkciója, a Teremtőt dicsőítő szerepe. Örökre lerögzött, fix helye van minden teremtménynek, az egész világ egyetlen zárt hierarchia. Kepler, Galilei és mások felfedezései nyomán azonban szétrobban ez az egység és betör a végtelen fogalma a művelt emberek gondolkodásába. Sokan kompromisszumokat keresnek, próbálják menteni, ami még menthető, Pascal viszont könyörtelen logikával két

nagy horderejű következtetést von le a hagyományos világnézet megdöntéséből.

Először is élesen elválasztja a tudomány és a vallás világát. A tudomány más módszerekkel dolgozik, mint a vallás. A keresztyénység igazát nem lehet többé a teremtés csodálatos egységével észszerűen bizonyítani, mert a teremtett világ végtelen és a benne létező teremtett lények helye nincs többé örökre megszabva, hanem bizonytalan. Pascal mélyen átéli az isteni kijelentés valóságát és éppen azért utasítja el a hagyományos teológiai érvelést, hogy tisztábban, teljes fényben tündököljék a vallás sajátos igazsága. Elutasítja tehát a természet, a tudomány és a vallás egybekapcsolását és ez a törés, ez a kettősség ad gyakran olyan különös, „modern” feszültséget gondolatainak.

Másodszorban pedig ebben a megváltozott világrendben egy megrázóan új emberképet vázol fel Pascal; rámutat gyengeségére, tökéletlen voltára. A „két végtelen” között, a végtelen nagy és a végtelen kicsi között áll a pascali ember, nagyságának és gyengeségének szédítő tudatában. Különösen ezekkel az ember helyzetét elemző gondolatokkal hatott Pascal erősen a szellemi életre nem vallásos körökben is.

Paradox jelenség az európai szellem történetében, hogy az ember éppen akkor zárkózik magába és érdeklődik kizárólag a saját problémái iránt, amikor a végtelen véglegesen betört világnézetébe; mintha megjedne: visszavonul a végtelen elől. A Pascal által követelt kettősség az adott körülmények között az egyetlen mód volt arra, hogy mind a tudományos mind a vallási igazságok önállóan és teljesen érvényesülhessenek. De a következő nemzedékek, a Felvilágosodás kora már nem bírta el ezt a feszültséget és az irracionális teológia iránt nem volt érzéke: hiába mutatott rá Pascal az ember jelentéktelen szerepére a világmindenségben, a Felvilágosodás agnosztikus bölcselői már kizárólag az ember érdekelte. Egészen a húszadik századig, Einstein, Teilhard de Chardin és mások hatalmas meglátásaiig kell várunk ahhoz, hogy új távlatok nyiljanak, új szintézis lehetősége mutakozzék a vallás és tudomány közötti ellentétek áthidalására. De évszázadokon keresztül Pascal mutatott utat mindazoknak, akik minden vallásellenes tudományosságon és felületes vallásosságon túmenőleg tántoríthatatlanul ragaszkodtak egy modern és nem-vallásos világban is a keresztyénység igazságaihoz.

K. V. A.

Változások az anglikán liturgiában

Májusban múlt 300 éve már, hogy az anglikán egyház *ötödik imádságos könyvét* királyi rendelettel bevezették, s ez maradt mindmáig a liturgikus szolgálat vezérfonala. De az utóbbi időben nagyon erősödik a mozgalom, amely az imádságos könyv felülvizsgálatát követeli. Sok egyházi személy szerint az istentisztelet archaikus formája „nem a mai időkre való”, a hívek pedig úgy érzik, hogy „háromszáz éves ceremóniákon kell résztvenniük mai, élő vallásos cselekmény helyett”. Viszont a Book of Common Prayer az anglikán egyház egységének a szimbóluma az egész világon — ezért érthető az egyházi vezetők habozása.

Az a tény azonban, hogy ez már az „ötödik” imádságos könyv, bizonyítja, hogy itt nem egy megváltoztathatatlan fundamentumról van szó. Az első imádságos könyvet Canterbury első protestáns érseke, Cranmer állította össze a reformáció idejében, VIII. Henrik és VI. Edvárd uralkodása alatt. De mivel ez az imádságos könyv túlságosan emlékeztette a protestánsokat az elvetett katolikus missale-ra, azért

1552-ben felváltották egy „protestánsabb” liturgiai könyvvel, amelyet a nyugat-európai reformátorok hatása alatt írtak. Erzsébet királynő ezt 1559-ben felülvizsgáltatta, majd később, 1604-ben és 1662-ben szintén változtattak benne — igaz, nem lényegesen. Így a jelenlegi imádságos könyv 1559-ből való.

1872-ben engedélyezett ugyan a törvény (mivel az anglikán egyház államegyház) rövidebb istentiszteleteket, de egyéb változtatás nem történt azóta, hogy a Stuartok a puritán Cromwell után ismét hatalomra tettek szert.

Míg 1928-ban az átdolgozást az Alsóház elutasította, az újszövetség modern angol fordítása a változtatást sürgőssé tette most, ugyanis az imádságos könyvben sok újszövetségi idézet áll, istentiszteleti szövegeként, amiktől nem szabad eltérni.

Jelenleg még nem határozták el az imádságos könyv teljes revízióját, csupán csekély változtatásokat engedélyeztek kísérletképpen Canterbury és York területére. A próbaidő pedig nem lehet hét évnél hosszabb. A. H.

„Új eszmékre van szükségünk, hogy gokat, amelyek a keresztyénységben kel kitölthessük”, írta nemrég Svédország legnagyobb újságja, a Dagens Nyhet vezércikkében. „Svédország elpogán emelte fel szavát a „Kyrklig samling”, házonbelüli csoport, amely a lutherán matikus liberalizmus egyházvezetését

Tárgyilagosan elismeri a Kyrklig egy brosúrájában, hogy az eredeti ki hit ma márszinte kuriozitásszámba országban. Ugyanakkor ismételtent az 1960-as egyházi határozat ellen, ar rint nők is lehetnek lelkipásztorok.

Svédországban jelenleg majdnem 2 tolikus él, (míg az összlakosság 7,5 m ezeknek a kétharmad része is lengy és magyar menekült. Eltekintve metodistától és a 7.000 zsidótól, a svéd nagyobb része evangélikus, noha 1943 kötelező az államegyház tagjának len

Az állam és vallás közötti szoros ka tartják sokan felelősnek a fennálló r tékü vallási közömbösségért, mások r rendkívül magas jólétet.

A megriadt csoportok meglepetésér közvéleménykutató intézet legújabb arra az eredményre vezetett, hogy iránti érdeklődés még mindig igen n nak ellenére, hogy a Svenska Dagbla rég még azt írta, „hogy egyetlen egy o sem jelent a vallás az egyén számára set, mint Svédországban”, a közvélem tás kimutatta, hogy a felnőtt férfiak zaléka tagja az egyháznak — önként a nőknek 78 százaléka. A fiatalabb 72% vallotta magát keresztyénnek. tagságuk okaként a megkérdezettek mint a fele azt adta meg, hogy az áll „bizonyos biztonságot” nyújt. Vallási dolás miatt csak 24% tag.

A „pusztába kiáltók”, félve, hogy fi tetéseik eredménytelenek lehetnek a megnyugtató adatok közlése után, szitottak a közelmúltban közvélemén; a vallásgyakorlásra vonatkozóan. Öss litva Amerikával, Norvégiával, Hollan Angliával, ahol a hívők 74, 71, 63 illetv zaléka fogadja el a „halál utáni éle Svédországban csak 40% hisz abban désre, hogy „volt-e templomban a múlt még egy negyed rész sem válaszolt, míg Amerikában 62, Norvégiában 42, diában 53 és Angliában 42%. A Biblia ra vonatkozó kérdés még kedvezőtlen ményre vezetett. Nyilvánvaló tehát, h a szakadék az egyházi tagság formali a vallásos élet között.

A kormányak nem sikerült keresz néhány évvel ezelőtt a parlamentben és egyház szétválasztását. Giertz püsp svéd közvéleménykutató intézetet ne alkalmas szervnek a vallási viszony gálatára, az államegyház helyzetét kritikussabbnak” tartja a reformáció

A Szovjetunióból kicsempészett irodalom

i a mai orosz irodalmat tanulmányozza, az két válfajra támaszkodhatott: az ún. irodalomra meg az orosz emigráns irodalomra, (utóbbi sajnos még nem teljesen feltérítve). Az irodalomkutatóknak újabban orosz nyelvű irodalom egy harmadik válfaj is kell foglalkozniuk, még pedig azokkal az irodalmi termékekkel, amelyek a Szovjetunió születtek ugyan, de amelyeket onnan kicsempésztek. Ennek a „csempészirodalomnak” egyik útja Lengyelországon át vezet, a ország Kelet-Európa 1956 utáni kultúreléletében kiváltságos helyet foglal el.

csempészirodalom ma már klasszikussá példája „DoktorZsivágó”, Borisz Paszterregénye. 1960. januárjában pedig az „Enter” angol folyóiratban egy ismeretlen író „Kezdődik a per” című novelláját látta, Abraham Tertz álnév alatt. Egy évvel később pedig az „Esprit” francia folyóiratban névtelen orosz szerző hosszú tanulmánya jelent meg a szocialista realizmusról.

„csempészirodalom” kategóriájába tartozik Paszternák „Önéletrajzom vázlatá” című tanulmánya; ez 1958-ban francia fordításban jelent meg. E tanulmány eredetileg bevezetésül írt volna Paszternák versgyűjteményéhez, yet 1956-ban Moszkvában akartak kiadni, mely ott sohasem jelent meg. A „hazátlan” irodalom különös csoportjához tartozik még az U.S. Information Agency „Problems of Communism” c. folyóiratában megjelent írás. A névtelen eredeti orosz szöveg mellett az angol fordítás. A fordító, az A.Zr. 5betűvel álcázva magát, a következőket írta kommentárjában: „Az előző oldalakon dírtott költeményeket tavaly kaptam Varsó egy lengyel barátomtól, akivel Moszkvában ismerkedtem meg. A kéziratot ő is a szerző levelezése nélkül kapta s az, akitől kapta, annyit volt hajlandó elárulni, hogy a szerzője „már nem fiatal, és a Szovjetunió híres költője”.

„híres és nem fiatal” szovjet költő műveit egy ismeretlennek adta át, aki azt tovább „egy lengyel barátjának”, aki azt ugyan tovább adta egy ugyancsak ismeretlen fordítónak, aki pedig a nyolc nagyon is áls és hitelesnek látszó verset a „Problems of Communism” hasábjain közölte. Láthatjuk, hogy a mai orosz költőnek milyen kerülő út kell haladnia, hogy versei megjelenjenek, ha azokban a Szovjetunióban kellene hangzású gondolatokat vagy érzelmeket írt meg (gondolatokat vagy érzelmeket, egyen a nyugati olvasó egyáltalán nem értek meg, amikor velük gyakran találkozik) nem akarja ezzel szabadságát, sőt életét kockáztatni. Így nincs más megoldás száma, mint a névtelenség homályába rejtőzni. Egyesült Államokban nemrég jelent meg orosz költő és filozófus könyve, aki a közlés érdekében más technikát követett. Alekszandr Szergejevics Jeszénin-Volpin és a műveinek gyűjteménye „A Leaf of the Past” (Tavaszi falevél) címen A. Praeger orki kiadásában jelent meg. A könyv két-ű: az eredeti orosz szöveg mellett találjuk meg az angol fordítását is. E költői és prózai műveinek bevezetése így kezdődik: „Másfél évvel ezelőtt Alekszandr Jeszénin-Volpin orosz költő és bölcselő, félve, hogy letartóztatják, mivel munkáját a hatóságok rossznak nézték, átadta barátainak „Szabad filozófiai tanulmány” című rövid írását és verki másolatát, s kérte, hogy a kéziratot anélkül nyomtaszák ki s használják valódi nevén. Röviddel azután letartóztatták és börtönbe vetették...”

író maga a következő szavakkal fejezi be a tanulmányát: „Ebben a munkában vettem véleményemet több kérdésről. Örülök, hogy ezt a kéziratot Nyugaton adták ki. Oroszországban ez nem lenne lehetséges. Újraulok ahhoz, hogy a szöveghű köz-

lemény orosz, valamint angol, német, francia és olasz nyelven megjelenjen. A következőkkel nem törődöm. Oroszországban nincs sajtószabadság — ki állíthatja azonban, hogy gondolat szabadság sincsen?”

Vajon ki ez a Jeszénin-Volpin, aki gondolataiban ilyen messzemenő filozófiai szkepticizmushoz jutott el és amellett az összes filozófiai rendszereket, beleértve a marxizmust is, megtagadja és „Filozófiai tanulmány”-ában lánzdását tör valamilyen modális logika, egzisztenciális életmód, neo-freudista pszichológia mellett s az anarchizmust kiáltja ki politikai eszményének? Ki ez különös gondolkodó és költő, aki szkepticizmusa ellenére olyan erősen hisz bizonyos értékekben, hogy azokért kész börtönt, száműzetést és talán a halált is megkockáztatni, és aki művének bevezetésében a következőket írja: „Ha mégis letartóztatnának, az a kéréssem, hogy mielőbb adják ki mindazt, amit arra érdemesnek tartanak... Nem riadok vissza e sorstól, mert hazánkban csak akkor lehetek magatartásommal elégedett, ha érzem, hogy sikerült pánikot keltenem a képmutatók és ingadozók soraiban...”

Alekszandr Szergejevics Jeszénin-Volpin a huszadik század egy nagy orosz költőjének, Szergej Alekszandrovics Jeszéninnek törvénytelen fia. 1925-ben született, abban az évben, amelyben hírneves apja Leningrádban öngyilkos lett. Jeszénin-Volpint néhány, ugyancsak nem ortodox vers megírása miatt 1949-ben Leningrádban az „elmebeteg börtönébe” zárták és ezzel különös módon ismétlődött meg Csádájev orosz filozófus sorsa, akit „Filozófiai levél” című művének kiadása után 1836-ban I. Miklós cár kormánya őrltnek nyilvánított és fogságba vetett. Miután Jeszénin-Volpin több éven keresztül egy szibériai büntetőtábor lakója is volt, 1953-ban a Sztálin halálát követő politikai amnesztia keretében visszanyerte szabadságát. 1959-ben kéziratait barátainak rendelkezésére bocsájtotta; röviddel azután újra letartóztatták.

Az önkéntes vártanúságnak csak akkor van értelme a mai szovjetorszag viszonyok között, ha ezzel valaki két alapfeltételnek tesz eleget. Az első az, hogy a vértanúsággal a kormányt annyira pellengérré kell állítania, hogy a Sztálin halála után keletkezett szovjet humanizmusnak, a növekvő liberalizációnak és egyéni jogbiztonságnak semmilyen biztosítása vagy bizonygatása se állhassa meg a helyét. Ezt sikerült Jeszénin-Volpinnak bebizonyítania; megmutatta, hogy mi történik Oroszországban azzal az emberrel, aki egyéni felfogását nyíltan meri hirdetni: szabadságától megfosztják és beszámíthatatlannak nyilvánítják. Oroszországban az olyan embereket, mint Paszternák vagy Jeszénin-Volpin, a tömeg, amely mindinkább a veszélyesen növekedő szovjet sovinizmus varázslatában él, aszociális elemeknek csúfolja és mint megvetésre öngatív egyéneket szembeállítja az ünnepeit ünneplőkkel, akik mint pozitív szovjet hősök azt bizonyítják, hogy kommunista tanítás minden pontban győz. Dehát kik nagyobb hősök az emberiség történetében — a Gagarinok meg Titovok, akik az űrből hálaltelt üzeneteket sugároznak a párt címére és mint az államhatalom engedelmesei eszközei érik el nagy teljesítményüket, — vagy a magányos lázadók, Jeszénin-Volpin és társai, akik önállóan akarnak fejlődni, akik nakacsul ragaszkodnak jogukhoz, hogy megtartsák énjuket, akik megkövetelik azt a jogukat, hogy ha kedvük tartja, éppúgy ahogy Dosztojevszkij pincelakója, a kollektív boldogság kristálypalotájára kiölthessék nyelvüket? „A modern ember két alapvető koncepciója, amely nélkül ez az ember el sem képzelhető, a szabad egyéniség eszménye és az eszmény, amely az életet áldozatnak tekinti” — amint Paszternák „Doktor Zsivágó”-jában kifejtette.

Azt is mondhatnánk, hogy a hősök mindkét típusának van létjogosultsága a saját területén,

de nem szabadulhatok a gondolatától, hogy okozati kapcsolat áll fenn az úrhajózás ünnepeit szovjet hősei és a fogságban felejtett „beszámíthatatlanok” között, azzal a különbséggel, hogy az egyiknek börtönben kell ülnie, hogy a másik elfoglalhassa hazájának a légi teret; vagyis az orosz technikai sikerek a semmitől vissza nem riadó közösségi eszmének egyenes következményei, ahol a kétkedőknek vagy individuálistáknak nincsen helyük. Szerintem a modern élet tragédiája abban rejlik, hogy a nagy kollektív vívmányok nem egyeztetethetők össze az emberiség alapelveivel, azzal, hogy mindenkinek joga van a saját egyéniségére, hogy az embernek joga van ahhoz, hogy magát kialakítsa.

A másik alapfeltétel, amellyel az önfeláldozás értelmet nyer, azt mondja, hogy a munkának, amelyért az egyén önmagát feláldozza, olyan belső értékének és jelentőségének kell lennie, hogy általa a vértanúság ne váljék egyszerűen semmivé. Azt hiszem, Jeszénin-Volpin magatartása ezen a téren is megállja a helyét. Itt olyan ember szól hozzánk, akinek van mondanivalója, még pedig olyan fontos mondanivalója, amely vitathatatlan nagyságot árul el, amely heves pátoszával és filozófiai élményével az elpolgáriasodott, biztonságos nyugati világot megrázza. Jeszénin-Volpin művére is alkalmazhatók azok a szavak, amelyekkel annakidején Alekszandr Herzen jellemezte Csádájev művét: „Sötét éjszakában eldőrdült lövés.” Jeszénin-Volpinnak a művészet és filozófia nem játék, nem merész megnyilatkozás valamilyen újságban, nem művészi tréfa egy kiállításon, nem kísérlet az egyszerű ember elkápráztatására, hanem életveszély, saját húsa és vére, harc a végső és legnagyobb értékért: az emberi méltóságért, amely nem sok ezer kilométernyi távolságban a légkörön kívüli semmi országában van, hanem az emberben magában itt a földön.

Jeszénin-Volpin költeményeinek és „Filozófiai tanulmányá”-nak amerikai közzététele emlékművet állít annak az embernek, akit élve temettek el. Egyben pedig emlékművet, amely emlékeztet minket, hogy Oroszországban is háromdimenziós a világ, s hogy az embert egyformává fésülő ideológia kétdimenziós síkjára mögött térség rejtőzik, ahol meglepő, úrhajós által ki nem kutatható mélységek rejlenek.

T. K.

Vajda Lajos (1908-1941) festőművész műveiből több magyarországi kiállítás után 1962 júniusában Párizsban is posztumusz kiállítást rendeztek szép sikerrel.

A debrecen-egervölgyi hitvallás, a XVI. század leghatalmasabb magyar nyelvű, eredeti hitvallásának 400 éves évfordulójáról június 3-án országos egyházi ünnepély keretében emlékeztek meg az egri református templomban. Írója Méliusz Juhász Péter, Kálvin János egyik legnagyobb magyar tanítványa volt. 1662-ben, mint az egyik debreceni lelképásztort kérte fel „Eger városának nemes és nem nemes polgársága s az egész lovas és gyalogos sereg”, hogy készítsen számára egy hitvallást, amelylyel az egri katolikus püspöktől, meg az elfoglalt királyi biztosoktól rosszul informált királyt meggyőzhetik afelől, hogy a szent hitük igazán a Szentírás alapján alapul, és nem pedig valami szakadarság és tévelygés.

Anthologie de la poésie hongroise du XIIe siècle à nos jours — ezen a címen jelent meg Gara László szerkesztésében és Cs. Szabó László előszavával, egy 502 oldalas magyar költői anthológia, mely a Halotti Beszéd-től és a Mária Siralomtól a mai modern irányzatokig széles és bő áttekintést a francia olvasónak a magyar költészetről. Az emigrációban élő költők közül Lesznai Anna, Határ Győző, Faludy György, Gyarmati Erzsébet, Bikich Gábor, Kibédi Varga Áron és Csokits János szerepelnek e kötetben számos otthoni magyar költő mellett. Az ízléses kiállítású könyv ára 29 NF.

Zene és Festészet

Karlheinz Stockhausen és Mary Bauermeister
Amszterdamban

Gyakran szó esik lapunkban az amszterdami Stedelijk Museumról. Nem véletlen ez; nem azért beszélünk Amszterdam városi múzeumáról, mert a „Jöjjetek” Amszterdamban jelenik meg. Az igazi ok abban keresendő, hogy a Stedelijk Museum nem csak múzeum a szó hagyományos értelmében, hanem egyúttal laboratórium is, a modern művészet egyik világviszonylatban is legérdekesebb laboratóriuma. Német és francia művészekről és újságírókról többször hallottam már, hogy azért látogatnak el rendszeresen Amszterdamba, hogy megtekinthessék e sokat vitatott és támadott félig múzeum-félig laboratórium legújabb különös kísérleteit.

A hagyományos értelemben vett múzeum lezárt, kész műalkotásokat kíván bemutatni: elsősorban a látogató gyönyörködtetését szolgálja. A modern művészetre viszont sokszor éppen az jellemző, hogy az alkotás folyamata jobban érdekli mint az eredmény, a készülő mű jobban mint a kész mű. Nem tetszeni akar, gyönyörködtetni, azaz nem a néző szépérzékét akarja kielégíteni, hanem foglalkoztatni akarja a nézőnek mind érzelmi mind értelmi világát: a hagyományos passzív nézőből aktív munkatársat csinál.

Az amszterdami Stedelijk Museum, mely kizárólag a modern művészet bemutatására van hivatva, levonta a logikus konzekvenciát: ha a modern művészet valóban az alkotás folyamatára fekteti a hangsúlyt, akkor a modern múzeumnak nem lehet többé kizárólagos célja a kész művek bemutatása: laboratórium is kell, hogy legyen, mely támogatja és létrehozza a legkülönbözőbb kísérleteket.

Ilyen nézőpontról kell megítélni Mary Bauermeister festőművésznő és Karlheinz Stockhausen zeneszerző közös „koncert-kiállítását” is. Miközben a képeket nézzük, félóránként a képekhez „illő” elektronikus zenét hallunk hangszórókból; illetve pontosabban: miközben zenét hallgatunk, e zenéhez „illő” képeket nézünk. Mert a zene volt előbb, a képek mind 1961-62-ben születtek, a zeneszerzővel való szoros együttműködés folyamán.

A harmadik éves Stockhausen az elektronikus zene legismertebb német szószólója. Kölnben és Párizsban végezte tanulmányait, a német rádió zenekutatói intézetében dolgozik és 1957 óta a kompozíció tanára a darmstadti modern zene-tanfolyamokon. 1961-ben résztveszt tanfolyamán Mary Bauermeister és ekkor derült ki Stockhausen szerint, hogy ezt a festőművésznőt ugyanazok a modern kompozíciós

problémák foglalkoztatják, mint a modern zeneszerzőket.

A kiállítás megnyitásakor a platinaszőke és valószínűtlenül germán Mary Bauermeister csak hallgatott és kedvesen mosolygott, Stockhausen viszont hosszú előadásban elemezte a művészi kompozíció alaptörvényeit, melyek a zenére és a festészetre egyaránt érvényesek. Tiltakozott mindennemű dualisztikus felfogás ellen (forma-tartalom, sztatikus és dinamikus elemek, stb.), mely elszegényíti a valóságot, nincs tekintettel végtelen árnyalatkülönbségekre; és síkra szállt a hang és a zaj-egyen-jogúsága mellett.

Stockhausen érdekes és precíz dolgokat mondott, de hallgatóit nem volt képes teljesen meggyőzni. Sokan kételkedtek abban, hogy helyes-e ilyen pontos párhuzamokat vonni zene és festészet között, és különösen abban, hogy Stockhausen zenéjét a festészet síkján éppen Mary Bauermeister zenéje tolmácsolná leginkább. Stockhausen megrázó erejű, expresszionista ősről áruklódó hangviharai azt a benyomást keltik, hogy ő érzelmeivel dolgozik és a kompozíciós módszerek rideg törvényszerűsége csak külső vértet, mely az érzelmek elrejtésére szolgál. Mary Bauermeister képei viszont, bár sok látogatót kevésbé ragadnak meg mint „partner”-ének zenéje, sokkal közelebb állnak az alapelvekhez; neki jobban sikerült megvalósítania a közös terveket, megközelítenie az „objektív” kompozíciót. Az érzelmek teljes kizárásával fordul itt az értelem a tárgyhoz, az „objektív”-hez, és annak alaptörvényeit törekszik felfedezni. Az anyag, mely él, mely független az embertől és az emberi érzelmektől, sok modern író és művészt kerített hatalmába és Mary Bauermeisterre különösen erős varázst gyakorolt. Objektív intellektuális festészete ugyanakkor a lehető legnagyobb ellentétet képezi az utóbbi időben igen elterjedt brutális, neo-barbár festészeti irányzatokkal („action-painting”, Appel, stb.).

Stockhausen egyébként azt is kijelentette, hogy a hangversenyek és hangversenytermek kora lejárt; ő mindenütt „zenemúzeum”-okat szeretne létesíteni, ahova mindenki akkor megy be, amikor akar. Az elektronikus zene ugyanis hangszalaggal és hangszóróval dolgozik, zenekarra tehát nincs szüksége. Az amszterdami múzeum nyújtott neki először alkalmat e zenemúzeum kísérlethez. Stockhausen azonban sietve hozzáfűzte, hogy a zene nem díszlet, nem illusztráció és a múzeumlátogató a félreértések elkerülése végett csak félóránként hall öt perc zenét: az elektronikus zene nem a festészet aláfestése, festészet és zene itt is két önálló művészet. K. V. A.

meg erejüket, keménységüket, akik visszaüthetnek és bosszút állhatnak, hanem elég gyávák és elég érzéketlenek a meztelent levetközött, az útonjárót kikergetni, a szomjúhozó ajka elől elvonni a korsót és kenyér helyett követ adni az éhezőknek, azokon Krisztus rettenetes haraggal mutatja meg, hogy ő, az Élet Fejedelme, ég és föld ura, a gyengébb szövetésége. Jaj az erőseknek, kegyetleneknek, keményszívűeknek s a felfuvalkodottaknak! Boldogok az irgalmasak!

E hármastitok kiderülése az utolsó ítélet tartalma és az utolsó ítélet igazságának az alkalmazása. Irtózatoss dolog volna ez az ítélet, irtózatoss dolog volna nap-nap után közelegni feléje. menthetetlenül, fogcsikorgatva engedelmességni annak a vaskényszernek, amely csendesen, feltartóztatathatatlannal, mintha kivégzésre vinné, élet és halál útján kényszerít oda a királyi

szék térdeplőjére. Irtózatoss dolog volna nem történni volna meg, hogy Krisztus helyettem elhordozta ennek az ítéletnek tentő erejét. Igen, egyszer Isten ítélőszék állott és rólam minden kárhozhatást helyettem keresztalálával tökéletesen tett, hogy én félelemtől el-elalélva, reménységtől meg-megújulva, siessék az ítélőszék elé, ahová felettem látni majd Ő ül. Ő ül, aki előbb szeretett ennél jobban szeretett s ítéletének kitalatását eleve elvette, hogy örök szerelm szélhetetlen irgalmasságát nekem ajár hassa. Ezért fog megzendülni felettem is tek én Atyámnak áldottai, örököljétek szágót, amely számotokra készítettét megalapítása óta.”

(1939; r

Lengyel baptisták hosszas erőfeszítés engedélyt kaptak kormányuktól, hogy ban megnyithassanak egy tiszteleményes giali szemináriumot.

Az Egyházak Világtanácsa és az orosz egyházak. Mint köztudomású, az új-délh gyűlésen az Egyházak Világtanácsa i tagjai közé az orosz Ortodox Egyháza; további öt oroszországi egyház kérte a l lét, és pedig az esztországi és lettországi rános egyház, a georgiai ortodox és méniai apostoli egyházak, s az evan; baptisták Uniója. A kárpátaljai kb. lelket számláló magyar Református tagságáról sajnos eddig még nem esett

Jöjjetek!

Keresztyén havi lap.
Szellemi fórum.
Szerkesztőbizottság:

Kibédi Varga Áron, Soós Bálint

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Postbus 7115, Amsterdam-Z. 2., Hollar
Postai csekk száma száma: 316430
Admiraal de Ruyter Fonds, Utrech
Hollandia.

Minden cikkért szerzője felel.
Kéziratokat nem őrünk meg és ne adunk vissza.

Évi előfizetési díj: Anglia: 10,— sh.,
gentina: 90 peso, Ausztrália: 12,—
Ausztria: 35,— Sch., Belgium és Lux
burg: 65,— fr., Franciaország: 700,—
Hollandia: 5,— gld., Kanada: 1,50
Németország: 5,50 DM., Svájc: 6,—
Svédország: 7,— Kr., Uruguay: 13 p
U.S.A.: 1,50 \$.

Félévi előfizetési díj a fenti összeg
fele. Befizetés módja: posta-utalvár
vagy levélben.

Megrendelhető:

Anglia: Benedek Márton, 17. St. Dunstons
London, W. 8. • Argentína és Uruguay: C
Besenyi, Obligado 1155, Adrogue P.C.N.
Prov. Buenos Aires. • Ausztrália: Csörsz G;
311 Merrylands Rd, Merryland, N.S.W.; D;
hidly András, 142 Townsend Rd., Subiaco, W
• Ausztria: Vár. Zoltán, Wien, XXII. Maur
18-20. • Hollandia: Postbus 7115, Amsterda
2. Postai csekk száma száma: 316430, Admira
Ruyter Fonds, Utrecht. • Kanada: Hung
Book Store, 696 Main Street, Winnipeg 2. •
• Németország: Exodus könyvesbolt, Arn
146, München 19. • Svájc: Szabó, Mittlere
24, Basel. • Svédország: Z. Balogh, Postbo
Vällingby 1. • U.S.A.: Kolosváry Sándor,
falo 9., N.Y., P.O.B. 54. Más országokból sz
kedjenek olvasóink közvetlenül a kiadóhiv
hoz fordulni.

(folytatás a 2. oldalról)

szerelem. Ha tehát ebben a világban nyomorúság, ártatlan szenvedés lehet, akkor ez az örök szeretet minden gyöngédséggel az ártatlanul szenvedő pártjára áll. Krisztusnak vagy a keresztén van helye, vagy a szenvedő ember mellett. Annyira egy ezekkel, hogy amit az ő kicsinyeivel cselekszem, azt egyenesen Ővele cselekszem. Azt a kezet, amelyik haldokló édesanyámnak egy rózsát ad s ezzel az arcára egy mosolyt ébreszt, gondolatban holtomig sokszor megcsókolom. Azt a kezet, amely a Krisztus kicsinyeivel jól tesz, a meztelenteket felruházza, a beteget meggyógyítja, az útonjárót haza vezérli, a foglyot megszívogatja, azt a kezet Krisztus megáldja és egyszer mérhetetlen jutalmazással megszoritja.

Visszont azokat, akik nem az erőseket, a hatalmasokat bántják, nem azokon mutatják